

NOFS VALKRETS
3.4.2025, KÖPENHAMN

**Det fackföreningspolitiska läget
i Finland
Branschchef Mari Keturi, JHL**

INNEHÅLL

- 1) Genomförandet av regeringsprogrammet – de viktigaste ändringarna i arbetslagstiftningen som påverkar förhandlingar
- 2) Arbetsmarknadsförhandlingarna
- 3) Välfärdsområdes- och kommunalvalet

GENOMFÖRANDET AV REGERINGSPROGRAMMET

- Finlands högerregering har genomfört regeringsprogrammet effektivt och alla stora reformer som påverkar arbetsmarknaden har tagits hela vägen till lagstiftning
- Fackföreningsrörelsen har hörts, men inte beaktats. Även internationella avtal och experters synpunkter har ignorerats i lagstiftningsprocessen.
- Regeringen, Finlands Näringsliv EK och dess stora arbetsgivarförbund samt Företagarna i Finland mötte tunga politiska arbetskonflikter förra våren. Samma starka samordning märks i förhandlingsrundan.
- De stora strukturella förändringarna på arbetsmarknadsfältet har skötts med ett politiskt mandat via lagstiftning.
 - Lagstiftningen om arbetsfred
 - Lokala avtal
 - Exportdriven arbetsmarknadsmodell
 - Skyddsarbete
 - Flera andra försämringar av arbetslagstiftningen som påverkar arbetstagarnas skydd

LAGSTIFTNINGEN OM ARBETSFRED

- Den nya lagstiftningen om arbetsfred trädde i kraft 18.5.2024
 - <https://finlex.fi/sv/lagstiftning/1946/436>
- Genom lagändringarna begränsades
 - rätten till politiska strejker och sympatistrejker
 - strejkböterna höjdes drastiskt och det gjordes möjligt att ge enskilda arbetstagare som deltagit i en strejk böter på 200 euro i vissa situationer.
- De gällande begränsningarna av konflikträtten ingriper i arbetstagarnas grundläggande rättigheter på ett sätt som kan anses stå i strid med Internationella arbetsorganisationen ILO:s konventioner och EU-rätten.
- FFC rapporterade om ändringar i lagstiftningen om arbetsfred till ILO:s expertkommitté utanför den ordinarie rapporteringscykeln. Rapporten har beaktats i expertkommittén, men det är ännu inte känt när och hur frågan eventuellt kommer att ingå i expertkommitténs rapport, som kommer att behandlas vid arbetskonferensen. Ändringar i lagstiftningen om arbetsfred kommer att rapporteras på nytt senast i samband med den ordinarie rapporteringscykeln 2026.
- Om t.ex. de begränsningar som gäller sympatiaktioner blir ohållbara i rättspraxis, ska man i ärendet också överväga att direkt anföra besvär hos kommittén för föreningsfrihet. Tillämpningen av begränsningarna i fråga om sympatiaktioner kan dessutom leda till en situation där lagstiftningens förenlighet kan granskas vid EU-domstolen.

LOKALA AVTAL – DEN PRIVATA SEKTORN

- Lagändringarna trädde i kraft 1.1.2025.
 - Regeringens proposition: <https://finlex.fi/sv/regeringspropositioner/2024/85>
- Ändringarna gäller kollektivavtal inom den privata sektorn.
- **Förhandlingssystemet inom den offentliga sektorn och parterna i lokala avtal är skyddade i lag.**
- Genom ändringen utvidgades möjligheterna att avvika från miniminivån i arbetslagstiftningen till företagsnivå och till icke-organiserade företag som iakttar allmänt bindande kollektivavtal, utan att lokala avtal kan övervakas på behörigt sätt.
- Inom det allmänt bindande fältet infördes förtroendeombud utöver förtroendemän som part i lokala avtal.
- Också inom det normalt bindande fältet skapades en möjlighet att avtala lokalt med förtroendeombudet om det inte finns någon vald förtroendeman och inget alternativt förfarande har avtalats i kollektivavtalet.
- Främjandet av icke-organiserade företags ställning försvagar sannolikt arbetsgivarnas incitament att organisera sig och kan inverka negativt på antalet allmänt bindande kollektivavtal och därmed på kollektivavtalens omfattning.
- Bestämmelserna om att förbigå förtroendemannen som avtalspart ingriper i kollektivavtalsparternas avtalsautonomi och försämrar förutsättningarna för avtal på arbetsplatserna.

EXPORTDRIVEN ARBETSMARKNADSMODELL

- Lagändringarna trädde i kraft 1.1.2025
 - https://finlex.fi/sv/lagstiftning/1962/420#chp_1_heading
- Riksdagens utskott ska i fortsättningen vid fullgörandet av sina medlingsuppgifter se till att lönebildningen fungerar på bästa möjliga sätt och arbetsmarknadens funktionssätt inte äventyras, för att trygga det övergripande samhällsekonomiska intresset.
 - Riksdagen eller förlikningsnämnden kan i fortsättningen inte göra ett förlikningsförslag som är högre än den så kallade allmänna linjen.
 - I motiveringen till lagen står det dock att riksdagen är skyldig att främja lönejämställdheten.
- Skrivningen i regeringsprogrammet strider mot internationella avtal som är bindande för Finland. Därför strävade regeringen efter att uppnå sitt mål genom en diffus lagtext och bestämmelser i motiveringen till lagstiftningen.
 - Till och med riksdagens grundlagsutskott konstaterade att det i regeringens proposition finns tecken på att motiveringen gäller en annan reglering än den som ingår i propositionen.
- Regeringen ingriper genom lag i arbetsmarknadsorganisationernas avtalsfrihet samt i riksdagens oberoende och opartiskhet.
- Enligt EU- och ILO-rättsakter som är bindande för Finland ska statsmakten främja kollektivavtalsverksamheten och föreningsfriheten samt sörja för medlingsväsendets oberoende och opartiskhet.

SKYDDSARBETE

- Regeringen lämnade en proposition till riksdagen 13.3.2025. Den ska träda i kraft så snart som möjligt.
 - <https://finlex.fi/sv/regeringspropositioner/2025/14>
- Regeringen föreslår att arbetstagarföreningar ska ha lagstadgad skyldighet att se till att en arbetskonflikt inte äventyrar liv och hälsa, arbetsgivarens egendom eller miljön.
- Om arbetstagarföreningen trots lagen inte begränsar arbetskonflikten eller ger tillräckligt med skyddsarbete, kan arbetsgivaren begära att domstolen förbjuder arbetskonflikten.
 - Som en sista utväg kan arbetsgivaren låta arbetstagarna utföra nödarbete.
- En utvidgning av bestämmelserna om nödarbete till konfliktsituationer kan i praktiken leda till att nödarbete används i syfte att kringgå förhandlingsskyldigheterna gällande skyddsarbete.
 - Dessutom är frågan om arbetstagarnas och fackföreningarnas rättsskydd olöst.
 - Arbetstidslagens bestämmelser om nödarbete baserar sig på möjligheterna till undantag i arbetstidsdirektivet, och dess användningsområde kan inte längre utvidgas nationellt.
- Med skyddsarbete avses arbete som måste genomföras under en arbetskonflikt för att t.ex. liv, hälsa, arbetsplatsens maskiner och anordningar eller miljön inte ska äventyras.
- För närvarande finns det inga bestämmelser i lag om skyddsarbete under en arbetskonflikt för de anställdas del, utan den arbetstagarförening som deltagit i arbetskonflikten beslutar om skyddsarbetet, och vid behov förhandlar arbetstagar- och arbetsgivarparten om saken.

ÄNDRING AV BESTÄMMELSERNA OM UPPSÄGNINGSGRUNDER SOM HAR SAMBAND MED PERSON

- För närvarande på remissbehandling (fram till 7.4.2025). Uppskattad föredragning vecka 23.
 - <https://www.finlex.fi/sv/regeringspropositioner/2018/227>
- Enligt underkapitel 4.1 i regeringsprogrammet: "Bestämmelserna om uppsägningsgrunder som har samband med arbetstagarens person ska ändras så att det i framtiden räcker med enbart sakliga grunder för att upphäva arbetsavtalet."
- Uppsägningströskeln sänks genom att bestämmelsens struktur och ordalydelse ändras. Ändringarna gör också lagstiftningen mer öppen för tolkning och försämrar rättssäkerheten.
- Helhetsprövningen av personbaserade uppsägningar försvagas.
- Bestämmelserna om varningar försvagas.
- Arbetsgivarens skyldighet att utreda om uppsägningen kan undvikas genom att arbetstagaren placeras i annat arbete upphävs till stor del.
- Uppsägningströskeln sänks också när arbetstagarens arbetsförutsättningar förändras, med undantag för situationer som hänför sig till arbetstagarens arbetsförmåga.
- Den allmänna bestämmelsen om uppsägningsgrunder slopas helt och hållet.

ARBETSMARKNADSFÖRHANDLINGARNA

- Förhandlingsresultaten av de stora avtalen inom exportbranscherna godkändes 22.2.2025
 - 7,8 procent för en treårig avtalsperiod
 - Bekämpning av försämringar av arbetslagstiftningen
- Efter genombrottet har andra avtal börjat ingås och liknande förhandlingsresultat har offentliggjorts
 - I företagsspecifika kollektivavtal utanför avtalssystemet är löneförhöjningarna högre än den allmänna linjen
- Tryggandet av uppsägningskyddet i dess nuvarande form verkar vara rundans huvudgrej
- Största delen av de finländska arbets- och tjänstekollektivavtalen förhandlas under våren 2025
- Anpassningen av de offentliga finanserna märks i hög grad under förhandlingarna inom den statliga sektorn
 - Hur går det med löneprogrammen inom kommun- och välfärdsbranschen?

30.11.2024 – 31.12.2024

Kollektivavtal för
arbetstagare inom
teknologiindustrin

31.1.2025

Kollektivavtal för den
kemiska basindustrin

Handels
kollektivavtal

28.2.2025

Handels kollektivavtal

Kollektivavtal för
lastbilsbranschen

Staten

31.3.2025

Kollektivavtal för
lastbilsbranschen

Kollektivavtal för
bussbranschen

Kyrkan

Universitet

30.4.2025

Kollektivavtal för
bussbranschen

Kollektivavtal för
anställda inom
stuveribranschen

Hamnsektorn

Kommun
Välfärdsområden

Järnvägssektorn

Energi, IKT och
nätverk

KT:s
företagssektion

VÄLFÄRDSOMRÅDES- OCH KOMMUNALVALET

13.4.2025

- Valfärdsområdesval och kommunalval ordnas samtidigt söndag 13.4.2025.
- Vid välfärdsområdesvalet väljs ledamöter till välfärdsområdesfullmäktige, som svarar för ordnandet av välfärdsområdenas social- och hälsovårdstjänster samt räddningsväsendet.
 - Valfärdsområdesval förrättas inte i Helsingfors stad, eftersom staden själv svarar för ordnandet av social- och hälsovårdstjänster samt räddningsväsendet.
 - Valfärdsområdesval förrättas inte heller i landskapet Åland.
- Vid kommunalvalet väljs ledamöter till kommunfullmäktige, som beslutar om kommunens verksamhet och ekonomi.
- Vid båda valen är mandatperioden för beslutsfattarna 4 år.

HETA DISKUSSIONSÄMNERNA INFÖR VALET

- Vårdsområdesvalet överskuggar kommunalvalet i det offentliga samtalet
 - Social- och hälsovårdsfrågorna intresserar väljarna mer och social- och hälsovården har också genomgått en stor omvandling
- I synnerhet i vårdsområdena finns oro över att finansieringen inte ska räcka till för att producera offentliga tjänster
- Problem inom primärvården
 - Svårt att få mottagningstid
 - Långsam tillgång till vård
 - Långa vårdköer
- Tjänster för äldre
 - Befolkningen åldras snabbt
 - Tillgången till tjänster släpar efter
- Ungas psykiska hälsa
 - Ungdomsfrågor och tillräckligt stöd
 - Ungas ork och psykiska hälsa
- Det finns särskild oro för tillgången till arbetstagare inom vårdsområdena samt arbetstagarnas ork
- God och högklassig småbarnspedagogik och en trygg grundskola torde bli viktiga teman i kommunalvalet